

ՄԱՐԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мпакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)

Յայտարարութիւն ընդունում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաբանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նշանաւոր բայր—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մա-
մուլ, Իշխան Իշխան ճալճալաճէ և հայերը. Նա-
մակ Բազումի. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին
լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հապապի
կոնֆերենցիան. Նամակ Աւստրիայից. Արտաքին
լուրեր. — ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. —
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Խա-
ղապարտութեան գործը:

ՆՇԱՆԱՐՔ ԳՍԹԼ

Մեր հարեան երկրի Պարսկաստանի
յետամնացութեան, անշարժութեան և
այժմեան աննախնայ վիճակի զլիարար,
եթէ ոչ միակ պատճառը պէտք է համար-
են այն հանգամանքը, որ նա, բացառա-
պէս թէօհրատիական—բուսականական եր-
կիր է: Պարսկաստանը սկսեց գլորվել դէպի
անկում այն ժամանակից, երբ իսլամական
կրօնը վերջնականապէս հաստատվեց այդ
երկրում և կրօնական շահերը, ձգտումնե-
րը կանգնեցին ամեն բանի իսլամը երկար-
կեց իր անողոք պահանջներին, անխնայ
կարգերին և աշխարհական իշխանութիւնը,
և բարոյականութիւնը, և միտքը, և դե-
ղարուեստը և իրաւունքը. երկրի ամբողջ
օրէնսդրութիւնը, քաղաքացիական, քրէա-
կան, առեւտրական, զինուորական, նոյն իսկ
մասնաւոր, ընտանեկան կեանքը, նիստ ու
կացը, գրականութիւնը ձուլվեց այն կա-
ղապարով, որ տուեց շէրիաթը և այդ
կաղապարից դուրս ամեն բան անխնայ
հալածվեց, արտաքսվեց և ջնջվեց:

Ներկայ դարի սկզբում, զարթոնքի ցե-
ղի նշանաւոր ներկայացուցիչներէն մինը,
Աբբաս Միրզան, ըմբռնելով այն ահաբեկ
կրօնատուր, որ հասցնում է Պարսկաստանին
թէօհրատիական ընդմիջ, փորձեց վերա-
նորոգել դեռ կատարել և աշխատեց տա-
պալել այդ ընդմիջը, բայց այդ տալանդա-
ւոր անձնաւորութիւնը անզոր հանդիսա-
ցաւ որ և է փոփոխութիւն առաջ բերել.
Նրա օրինակին հետեւեց նրա թոռը—Նաս-
րէդդին Շահը, որը, սակայն, չը նայելով
իր բազմամեայ մղած կռիւն, դարձեալ չը
կարողացաւ տապալել արմատացած կարգը:
Սակայն այդ կռիւնները, որքան էլ յաղթա-
կան ելը չունեցան, բայց կարողացան մեծ
հարուածներ հասցնել թէօհրատիական
տիրապետութեան և վերջնականապէս հա-
մադել պետական մարդկանց, թէ Պարսկաս-

տանը վերջնական անկումից փրկելու միակ
հնարը, ելքը—մոլաների, մուշտայիդները,
սէյիդները տիրապետութեան վերջ դնելն
է, կամ Պարսկաստանի վարչութիւնը, կա-
ռավարութիւնը աշխարհականացնելն է:
Այդ ուղղութեամբ արդէն սկսված է
կռիւ Պարսկաստանում և կառավարու-
թեան վերջին մի քանի որոշումները, ո-
րոնցով պատժի և աքսորի ենթարկվեցին
Արդաբիլի, Բաշտի մուշտայիդներն ու մի
քանի մոլաները, պէտք է նշանաւոր երե-
ւոյթ Համարել, նշանաւոր այն պատճա-
ռով, որ կառավարութիւնը բացարձակա-
պէս յայտարարեց, թէ կրօնի ներկայացու-
ցիչները իրաւունք չունեն խառնվել, մի-
ջամտել քաղաքացիական գործերին, ինչ-
պէս միջամտում էին մինչև այժմ:

Բուն պարսիկ ժողովուրդը, որ իր թը-
ւով տիրապետող տարր է կազմում Պարս-
կաստանում, իրեն արիական ցեղ, ան-
պայման կուլտուրական ժողովուրդ է
հանդիսանում, ընդունակ է քաղաքակրթ-
վելու և իւրացնելու եւրոպական լուսա-
ւորութեան արգասիքները. բայց դրա հա-
մար անհրաժեշտ է, որ Պարսկաստանը
ազատվի թէօհրատիայի տիրապետութիւ-
նից, որ կառավարութիւնը աշխարհակա-
նացնվի և իսլամական կրօնը սահմանա-
փակի իր դերը, հրաժարվի իր տիրապե-
տական ձգտումներից, յաւակնութիւննե-
րից, մնալով լոկ դաւանութիւն: Այժմեան
Սադր-Ազամը որոշել է զսպել հոգեւորա-
կանութիւնը և այլ ևս թոյլ չը տալ նը-
րան միջամտել քաղաքացիական գործերին.
Դա մի փրկարար և համարձակ ջանք է,
որին ցանկանում ենք կատարեալ աջողու-
թիւն, քանի որ Պարսկաստանի վերականգ-
նումը, բարոյական և մտաւոր վերածնու-
թիւնը կախված է բացառապէս թէօհրա-
տիական ընդմիջ տապալումից: Այդ ըն-
դմիջ տապալելուց յետոյ, ինքն ըստ ին-
քեան անհրաժեշտ կը դառնայ նոր քաղա-
քացիական օրէնսդրութիւն ունենալը Պարս-
կաստանի համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍՈՒՆԻ

Ընդամենը երկու ամիս առաջ «Մշակի» մէջ
(№ 9) մենք երկու յօդուած տպեցինք Փրանսե-

սարդ Կայսրի անկեղծ մարդասիրական գաղա-
փաքները, որոնցով Նա բարձրանում էր իր բո-
լոր չըբապատողների չըբանից. նա ասում է, որ
Նիկոլայ II կարող է կոչվել իդէալական Կայսր,
որի նմանը երբ և իցե կարող է լինել պատմու-
թիւնը:

Անցնենք այժմ հին գերբոլոր և վերջին
մասին, որի վերնագիրն է «Possible outcomes»
«Ինչ կարող է հետեւել»:

Առաջին զլխի նիւթը կաղնում է այն վերա-
բերումները, որ ցոյց տուեց Հիւսիսային Ամերի-
կայի Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը
Ռուսաստանի յարուցած հարցի առիթով, հա-
մեմատելով Ռուսաստանի բռնած դիրքին այդ
խնդրում: Այս առիթով երկար կանդ առնելով
այն հարցերի վրա, որոնք այժմ որոշում են այդ
երկու պետութիւնների փոխադարձ յարաբերու-
թիւնները, հեղինակը ասում է, որ Միացեալ-Նա-
հանգները լինելով Ռուսաստանից յետոյ ամենա-
մեծ պետութիւնը ազգաբնակչութեան կողմից,
նրա մասնակցութիւնը այդ խնդրում շատ մեծ
ազդեցութիւն կարող է ունենալ Համարեալ բո-
լոր այնքան մարդաբանականութեամբ տեսնելով
ամերիկական դեպպանների հետ՝ հեղինակը
եզրակացնում է, որ ամերիկական կառավարու-
թիւնը ընդհանրապէս մեծ համակրութեամբ վե-
րաբերվեց Ռուսաց Կայսրի առաջարկութեանը:
Նոյնպէս վերաբերվեցին և ամերիկական լրագրե-
րները սկզբից, քանի որ խօսքը վերաբերում էր եւ-
րոպական պետութիւններին. բայց մասնաւորելով
խնդրը իրանց պետութեան մասին, նրանք ա-

րէն մի գրքի մասին, որի անանունը հեղինակը
հրաւիրում է հայերին հասկանալ, որ նրանց բո-
լոր զօրախոտութիւնները պատճառը հերետիկո-
սութիւնն է, հասկանալ որ միակ փրկութիւնը
Հոսովի գիրքն ընկնելն է, ուր, ինչպէս հաւատա-
ցած է հեղինակը, պատրաստված կան երկնային
և երկրաւոր անհուն բարեքներ այդ հարստա-
հարված ազգի համար: Մենք ասացինք, որ այդ-
պիսի բարեքներ այժմեան ժամանակ անպա-
տուաբեր են քրիստոնէութեան համար: Աշխար-
հը բաւական տանջանքներ է կրել քաղիեղո-
սեան վէճերից, բաւական էին միլիոնաւոր զո-
հերը, արեան գետերը, որ դեռ այսօր էլ այդ
զարհուրելի զէնքին դիմենք՝ հոգիներ որսալու
համար: Բայց բանից դուրս է դալիս, որ այս-
պիսի որոշ ու հաստատ դատապարտութիւնն էլ
բաւական չէր Տիգրան Նազարեանի համար.
չը կարողանալով լինել այն, ինչ միայն երկու
ամիս առաջ է տեղի ունեցել, «Տարազի» խմբա-
գիրը կարծում է թէ ընթերցողներն էլ այդքան
կարճ յիշողութեան տէր են և այսօր, կամենա-
լով ցոյց տալ աշխարհին թէ «պատկերազարդ»
չարախմբութիւն մի նոկայ պահանջ է, մի ան-
գամ էլ կրկնում է թէ «Մշակը» կաթոլիկ պրո-
պագանդայի կողմնակից է: Ահա թէ ինչպէս են
այդ գիւտին հասել «Տարազի» Խիւարիստո-
ստները: Վիեննայի «Հանդէս Ամսօրեան», խո-
սելով նոյն այդ փրանսիէն գրքի մասին, չէր
կարողացել մի որոշ դիրք բռնել—և այդ՝ շատ
պարզ պատճառներով: Ընդունելով որ գրքի մէջ
պատմական մասը այն չէ ապացուցանում, ինչ
ուղղում է ասել հեղինակը, Միւլթարեան վանքի
օրգանը մի և նոյն ժամանակ չէր կարողացել
բացարձակ հակառակորդի դեր ընդգրկել այն
գրքի վերաբերմամբ, որի հիմնական դադափարը
յամենայն դէպս կաթոլիկութեան պրօպագան-
դան է, ուստի ասել է հետեւեալ խօսքերը. «Մա-
կայի գրքին էական դադափարը ճիշտ է յամե-
նայն դէպս: Այս հանգամանքից «Տարազը», որ
բաւելի լինի յատկութիւններին հարապատ մնալով,
վերջերս մի քանի պատճառներով հայտնում է
Միւլթարեաններին, մինչդեռ ամենաշատը մի
տարի առաջ օղային համալսարան էր ուղարկում
վիեննացիներին, ասում է.

Կրօնական վէճեր չենք սիրել և չենք էլ ու-
ղում արանից աւելին խօսել այդ գրքի կամ
«Հանդէս Ամսօրեայի» մասին... Խորհուրդ կը
տալինք «Մշակին» արձանագրել իր էջերում
իր գոված ամսագրի այդ խօսքերն էլ... «Եր-
չողութեան համար»...

Մենք մեզ համար ոչինչ անպատու բան

տում են, որ դա չէ կարող վերաբերվել իրանց,
քանի որ իրանք առանց այն էլ համարեալ զօր-
ջուհեան Նրանք մինչև անգամ պահանջ ունեն
փոքր ինչ լայնացնել իրանց զօրքի և պատե-
րազմական նաւատորմի ծաւալը...

Երկրորդ գլուխը, «Constantinople» վերնագրով,
նուիրված է արեւելեան խնդրին և մասնաւորա-
պէս այն դերին, որ ամերիկացիները խաղացել են
դրանում: Սկսելով Ռոբերտ Կոլլիջի հիմնարկու-
թիւնից, հեղինակը կանդ է առնում այն հարցի
վրա, թէ ինչ հետևանքներ է ունեցել ամերի-
կական միսիոնարների գործունէութիւնը Քիւր-
քիայում: Ռոբերտ Կոլլիջի սաները Բուլղարիայի
չարժման ժամանակ զլիարար գործիչներն էին
Այդ Կոլլիջից յետոյ միսիոնարները հիմնեցին
բազմաթիւ դպրոցներ և եկեղեցիներ Փոքր-Ա-
սիայի զանազան քաղաքներում: Ահա նոյն մի-
սիոնարների քաղաքութիւնները, հեղինակի խօս-
քերով, մեծապէս նպաստեցին թիւրքահայերի
մէջ սկսված շարժումներին: Չը նայած որ վեր-
ջին դէպքերի ժամանակ այդ միսիոնարները մեծ
կորուստներ ունեցան թէ մարդկանց և թէ
կալուածներ իրանց, այնու ամենայնիւ նրանք
այժմ էլ շարժումներ են իրանց գործը: Նշած
կորուստների համար ամերիկական կառավա-
րութիւնը դեռ շարունակում է պահանջել բա-
ւարարութիւն թիւրքաց կառավարութիւնից:
Նրանք ամերիկական պետական գործիչներից
պահանջում էին կառավարութիւնից աւելի ե-
ռանդուտ միջամտութիւն յօգուտ իրանց հալա-
տակների և առհասարակ քրիստոնէաների իրա-

չենք համարում, որ «Հանդէս Ամսօրեան» մեր
գոված ամսագիրն է: Յամենայն դէպս, կարող
ենք բոլորովին վստահ կերպով հաստատել, որ
նա «Տարազից» շատ ու շատ բարձր է: Մենք
գովել ենք և շարունակ պիտի գովենք Միւլթա-
րեան հայերին, քանի որ եթէ հազարաւոր
«Տարազիներ» էլ լոյս ընկնեն, աշխարհը, այնու
ամենայնիւ, չէ կարող ուրանալ թէ ինչ մեծ
ժառանգութիւններ են արել Միւլթարեանները
մեր գրականութեան և այժմ էլ աշխատում են
նոյն ուղղութեամբ: Այդ կողմից միայն յարգել
կարելի է այդ աշխատանքը հայ վարդապետնե-
րին: Այս եթէ Միւլթարեանները կաթոլիկ են,
համոզված են, որ աշխարհի փրկութիւնը միայն
կաթոլիկութեան մէջ է—այդ էլ շատ բնական
է, հասկանալի: Կաթոլիկ հայ համայնքը այնքան
բազմաթիւ է, որ հայ կաթոլիկ կղերի համար
նոյն իսկ պարտաւորական է հրատարակել կա-
թոլիկութեան ոգով գրքեր: Այսպէս էլ
լինում է: Մեզ էլ ծանօթ են Միւլթարեանների
տպարաններից լոյս ընծայված գրքեր, որոնք
կաթոլիկութեան տեսակէտներն ու շահերն են
մեծարում: Դա, կրկնում ենք, բնական է և
հասկանալի: Ուրիշ բան է, երբ Միւլթարեան
հայերը սկսում են կրօնական վէճեր յարուցա-
նել ազգի մէջ, աշխատում են լուսաւորական
և բողոքական հայերին դաւաբանական հարցե-
րով դադեցնել և ցոյց տալ թէ նրանք հերետի-
կոս են, հերձուածող և այլն: Այդ դէպքում
«Մշակը» անխնայ է եղել և պիտի լինի: Օրի-
նակներ շատ կան և մենք կը յիշատակենք նո-
րագոյնը: 1896-ի ամառը Վենետիկի Միւլթա-
րեանների և էջմիածնի անգործ աստուածա-
բանների մէջ ծագեց միաբնակութեան և երկա-
բնակութեան հարցը. երկու կողմի հոգեւորա-
կանները այն աստիճան ոգեւորվեցան, որ առա-
ջարկում էին նոյն իսկ ժողով հրաւիրել վիճելու,
հաստատելու համար: «Մշակը» խիստ յարձակ-
վեց երկու կողմերի վրա, մի շարք յօդուածնե-
րում ծաղրեց այդ միջնադարեան թմաւորու-
թիւնը և վէճը դադարեց: Այդ ժամանակ «Տա-
րազը» իր մօղաներն ու հնադարեան կրօններն
էր փառաբանում: Վիեննայի Միւլթարեան հայ-
րերը մինչև այժմ այդպիսի մեղք չեն գործել,
եթէ գործած լինէին, մենք չէինք խնայի մեր
գոված ամսագիրը և չենք խնայի այսուհետեւ
էլ, եթէ տեսնենք որ նա պրօպագանդայի դո-
րք է դառնում: Ինչ վերաբերում է «Հանդէս
Ամսօրեայի» այն խօսքերին, որոնց այսօր «Տա-
րազը» մատի փաթեթման է շինել, դրանց մէջ

ուրեքները, այդ մասին Ստեղծ երկար խօսակ-
ցութիւն է ունեցել Պարիզում ամերիկական սե-
նատոր Ֆրէյի հետ, որը այդ միջամտութեան
ամենալեզու պաշտպանն էր: Վերջինս բացատ-
րում է, որ Կուրայի հարցը այդ ժամանակ
առաջ գալով արգելեց եղաւ Ամերիկային աւելի
վճռական զլրեք բռնել թիւրքահայերի պաշտպա-
նութեան խնդրում, մասնաւորապէս որ Անգլիան հա-
ւատացրեց նրան, որ եւրօպական պետութիւն-
ները իրանք կարող կը լինեն ապահովել քրիս-
տոնեաների կեանքը և գոյքը Թիւրքիայում: Հե-
ղինակը համոզված է, որ այժմ երբ ամերիկա-
կան կառավարութիւնը վերջացրեց աջողու-
թեամբ Կուրայի հարցը, աւելի քան երբ և իցե
պատրաստականութեամբ կը միջամտի այդ
հարցում: Բաւական է մի առիթ, բաւական է
մի նոր դէպք, և ամերիկական հասարակական
կարծիքը բռնկում կը ստիպի կառավարու-
թեանը այլ ևս չը դանդաղել, և ահաբեկ ամե-
րիկական նաւատորմը կերկայ Կ. Պօլսի առաջ
և կը զղրեցնի սուլթանի պալատը: Իսկ այդ-
պիսի առիթը երկար սպասել չի տալ Թիւրքիա-
յում:

Մի գեղեցիկ օր, ասում է հեղինակը,
երբ կրօնական կամ համալսական ֆանատի-
կոսութիւնը նոր զարկ կը ստանայ, մի որ և է
կախազանց ազատված աւաղակ, որի կողմը
զարդարված է սուլթանի շքանշանով, կամ որ
և է քրիստոնէական բէկ կարող է իր գլուխը մտցո-
նել իսլամի կրօնը նեղութիւնների համար վրէժ
առնելու, մօտակայ ամերիկական դպրոցի շինու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԽԱՂԱՂԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

Չորրորդ մասի վերջին գլուխը ամբողջապէս
նուիրված է այն մի քանի օրերին, որ հեղինա-
կը անց է կացրել Նալայում և ապա Լիվա-
դիայում: Նա մանրամասն պատմում է այն
հանգամանքները, որոնց մէջ նա արժանացաւ
երկու անգամ ունկնդրութիւն ստանալու Նիկո-
լայ II Կայսրի մօտ: Այս գրութեանը դուրս
գալուց առաջ հեղինակը արդէն այդ մասին մի
քանի տեղեկութիւններ էր հաղորդել նախ իր
թղթակցութիւններում, որ նա հէնց Լիվից
ուղարկել էր «Daily News» լրագրին, և ապա
նոյն նիւթին նուրբել էր առանձին յօդուած իր
հրատարակութեամբ դուրս եկող «Review of
Reviews» ամսագրի մէջ:—Այն գրքում, որ այ-
ժմ մեր առջին է, հեղինակը ի մի է ամփոփել
իր բոլոր նախկին գրութեանց այդ մասին
թօնելով Կայսր Նիկոլայի մօտ իր ունեցած
ունկնդրութեան մասին, Ստեղծ օգտվում է ա-
ռիթից և յիշում է 1888 թվականի ձմեռը, երբ
նա Պետերբուրգում ներկայացել էր Ալեքսանդր
III-ին, և համեմատում է իր ստացած տպա-
ւորութիւնները այն ժամանակ և այժմ: Նա
հիացումով պատմում է, թէ ինչ մեծ և անցնչե-
լի ապաւորութիւն թողեցին իր վրա երկուս-

մենք ոչինչ զարմանալի բան չենք տեսնում: Միտմանը համաձայն են ֆրանսիական գրքի հեղինակի հետ, որ կաթոլիկությունը փրկության է: Այդ էր պակաս, որ մենք պահանջէինք կաթոլիկ վարդապետներից ասել թէ ոչ, կաթոլիկությունը փրկություն չէ: Բայց այդպիսի առաջադրանքներն ինչու չենք դրոշմում մէջ կը գտնէք...

*

Թիֆլիսի ռուսաց մամուլը մէջ մի խորումով սկսեց: Բանն այն է, որ «НОВОЕ ОБОЗРЕНИЕ» լրագրի խմբագիր իշխան Փոլեմանով ընտրվեց փոխադարձ վարկի ընկերության գիրքերի, իսկ «Кавказ» լրագրի շտապեց յայտնել, որ դա մի վարձատրութիւն է, որ տրվում է իշխան Փոլեմանովին այն ծառայութիւնների համար, որ նա արել է իր լրագրով յիշեալ ընկերության: Փոլեմանով վիրաւորեց այդ ակնարկներից և «НОВОЕ ОБОЗРЕНИЕ» լրագրի մէջ տպուկ հետեւեց.

Յիշատակել թէ Գ. Փոլեմանով ինչ որ «ծառայութիւններ» է մատուցել փոխադարձ վարկի ընկերության—դա ուրիշ մի բան չէ, եթէ ոչ զբաղարարութիւն, որ նպատակ ունի Փոլեմանովի, որպէս հասարակական գործիչի, բարե անունն և պատուի վրա ստուեր գցել: Աստի «НОВОЕ ОБОЗРЕНИЕ»-ի խմբագիրը հրաւիրում է պ. Վէրիլովին պատուի դատարան «Ռուսաց գործերի փոխադարձ ընկերության միութեան» առաջ: Իսկ եթէ պ. Վէրիլով մի օր ու գիշերի ընթացքում չի յայտնի համաձայնութիւն տալովական խոսքով, այն ժամանակ այդպիսի վարձուները հաւատարմ կը լինին նրա դէմ արձակած մեղադրական վճռի:

Երէկ «Кавказ» լրագրից պատասխանեց այդ հրաւերին այսպէս. 1) «Кавказ»-ի խմբագիրը իշխան Գ. Փոլեմանովին չէ համարում ռուս գրող. 2) Առաջներում իշխան Փոլեմանով աղաւաղել է «Кавказ»-ի մէջ տպւած յօդուածների միտքը, բայց «Кавказ»-ի խմբագիրը իր համար ստորութիւն կը համարէր դիմել պատուի ընկերական դատարանին ի հաճութիւն այն մարդկանց, որոնք չափազանց քիչ առնչութիւն ունեն գրականութեան հետ. 3) Եթէ իշխան Փոլեմանով վշտացած է, թող դիմէ պետական դատարանին:

ԻՇԽԱՆ ԻԼԻԱ ՃԱՎՃԱՎԱԶԷ ԵՒ ՀԱՅՆԻԸ

I

Վրաց մամուլը մէջ մի նշանակելի դէպք տեսնում ենք: Իշխան Իլիա Ճավճավաճէ, յայտնի բանաստեղծ, «Երկրի» լրագրի խմբագիր և կառավարական բանկի կառավարիչ, յանկարծ խղիւղ իր երկարատև լուծութիւն և հանդէս եկաւ իր լրագրի բանաստեղծական բաժնում: Մի շարք մեծ բանաստեղծական իշխան Ճավճավաճէի ստորագրութեամբ—այս է զարմացնող երևոյթը և ամեն մի ընթերցող, որ գիտէ թէ իշխանը վաղուց է բանաստեղծի փառքը փոխել բանկային գործիչի փառքի հետ, իրաւունք ունի հարցնելու. ինչ է պատահել: Այս, ինչ է պատահել: Միթէ բանաստեղծը յանկարծ զգաց խղճի խայթոց, միթէ նոր հասկացաւ, որ յանցանք է բանկային բարեգաղութեան համար տարիներով ժողովայն գործի, հրապարակախօսի, խմբագրի սրբազան պարտաւորութիւնները... Ի՞նչ է պատահել:

Թիւրքի: Իր խմբի գլուխն անցած՝ նա կը յարձակվի դրա վրա. շինութիւնը կայրեն, միտումնաւորներին կը փակեն այնտեղ, որ կորչեն բոցերի մէջ, այն ինչ նրանց կանանց և աղջիկներին բռնութեամբ կը տանեն որ և է փաշայի հարեմը: Այդ հետաւոր գաւառներում շատ հեշտ է ամբարնում ծածկել որ և է յանցանք, մահաւանդ որ աշխատեղ են բոլոր գոյների հետքերը ոչնչացնելու: Բայց, ի հարկէ, որոշ ժամանակից յետոյ, լինի դա չարամիտք թէ ամբարն, այդ միտումնաւոր հիմնարկութեան վիճակը կը յայտնվի, չարապարակ կը դառնայ կոտորածի պատմութիւն, երբ միտումնաւորները կենդանի այրվեցին իրանց սեփական դպրոցի բոցերի մէջ, — և այն ժամանակ, ինչպէս սովորաբար լինում է, որ և է լրագրի թղթակից կը դառնայ սարսափի տեղը և ստուգելով ամբողջ եղելութիւնը, կը վերադառնա, տանելով իր հետ բանտարկեալ կանանց կողմից ոգևորված և աղբրալի հրաւերձ ազատել իրանց թիւրքաց հարեմից... Այս դէպքը, շարունակում է հեղինակը, ոչնչով աւելի չէ, քան այն իրերի դուրսութիւնը, որին Արեւելքի բերետնեայ ցեղերը սերնդից սերունդ ստիպված են եղել հանդուրժել: Զոհերը եղել են նոյնպէս սպիտակ ցեղի, նոյնպէս քրիստոնեայ և նոյնպէս թշուառ, ինչպէս և նրանք, որոնց երկակայական վիճակը թիւրքերի կամ քրիւրդերի ձեռքում այժմ են նկարագրելու: Վերջին դէպքում աղբիւրները, իրանց անձնուէր մօր հետ, որոնք կարող են ենթարկվել ամենապատ վիրաւորանքների իրանց գերդիրների կողմից, տարբերվում են հայերից նրանով, որ նրանք խո-

տանել. դուրս յանկարծ լոյս է ընկել մի հրատապ, զարմանալի կարևոր հարց, որ կենդիւն և մահվան նշանակութիւն ունի վրաց հասարակութեան համար և խմբագրի պարտք համարեց մի կողմ թողնել ամեն ինչ և ձայն բարձրացնել: Մենք ինչպե՞ս պատասխանի այս հարցերին: «Հայ գիտնականները և աղաղակող քարերը»—ասա այդ յօդուածների վերնագրերը. վերնագրեր, որ ինքն ըստ ինքեան բաւական բան է ասում:

Իշխանը սկսում է իր գրութեանը մի առաջաբանով, որ մեծ պատիւ էլ երկար է: Այդտեղ նա դառն գանգատներ է անում: Վրաց ազգը շատ անգույշ թշնամիներ ունի. նրանք օր ու գիշեր տքնում, ամեն ճիգ են թափում, որ առնուանքները վրացիներին, հողի հետ հաւասարեցնեն նրանց, ոչնչութիւն հրատարակեն ոչ միայն Կովկասում և Ռուսաստանում, այլ և, երեւակայած էք, Եւրոպայում: Անբաղդ է Վրաստանը, մոռացված, խայտառակված. թշնամիները ոտնակոխ են անում նրան, ծաղրում են, յաւիչտակում են նրա թանգագին սեփականութիւնները: Պէտք է խոստովանել, որ Իլիա Ճավճավաճէն բանկային թանգանքների մէջ միանգամայն չէ թողել իր բանաստեղծական ընդունակութիւնները. և վրաց ժողովրդի այս «խեղճ» գրութիւնը նկարագրել է բաւական յուզիչ գոյներով: Եթեֆէկանների պակասութիւնը չը կարելի է չեղծ հայրենասիրութիւն, վիրաւորած ազգային զգացմունք, գանգատարի ամբողջ տրակված: Դուք պարտաւորվում էք լսելու մի սարսեղմող մեղադրական ձայն: Անուններ դեռ չը կան, բայց ով էլ լինի այդ անխելճ թշնամիները, դուք չէք կարող ամբողջ սրտից չանդիմել նրանց: Այդքան սարսափելի մեքենայութիւնները, այդքան ճարպիկ հնարները ընդունակ են վրդովեցնել ամեն մէկին, եթէ յանցաւորը մինչև իսկ նրա հայրը կամ եղբայրը լինեն:

Այս և այդ թշնամիների աւուշները Հայեր... Նրանք են ստոր միջոցներով չարագործութիւններ կատարում. նրանք են վրացու վրդ կըտրում Հայերը իրանց հաշակում են Աստուծու ընդդէմ ազգ, որ երկնից հրամանով եկել է երջանկացնելու աշխարհը, իսկ Եւրոպայի և Կովկասի տարածելու ոչ միայն առաջաւոր Ասիայում, Կովկասում, այլ ընդհանրապէս ամբողջ Ասիայում: Հայը իր համար փառք է ստեղծում, բայց մի փառք, որ անպատճառ հաստատված պիտի լինի վրացիների թշուառութեան վրա: Նուստասցանք վրացիներին, անուանարկել նրանց—ուրիշ կերպ հայը չէ կարող մեծացնել իրան:

Մանր յանցանքի ընդհանուր գոյներն են: Այժմ պէտք է որոշել թէ որ հայերն են այդպէս անում: Իշխան Ճավճավաճէ շտապում է յայտնել, որ իր նկարագրած յանցանքները ամենին չեն վերաբերում հայ ժողովրդին: Ժողովուրդը, ազգի մասնաւոր, անմեղ է: Չարագործները մի փոքրիկ, աննշան գունդ են կազմում. դրանք այն մարդիկն են, որոնք գիտութիւն ունեն, գրում են, բացատրում են:

Մի մեծ ծանրութիւն է ընկնում ընթերցողի սրտից. լաւ որ այդպէս է, լաւ որ այդքան սարսափելի գործերը մի փոքրիկ դասակարգի, մի

տեմ են անդիլներին: Այդ միակ տարբերութիւնը այս դէպքում ճակատագրական կը լինի: Այն օրը, երբ այն լրագրի վառվումը թղթակիցը կը հրատարակի այդ ամբերկացի կանանց վիճակը, երբ նա կենդանի գոյներով կը պատկերացնէ այդ բոլորը ամբողջ անգլիախօս ցեղերի առաջ, — ժամանակն է կայրութեան վիճակը արդէն կընթացնէ:

«Միացեալ-Նահանգներում կան 80 միլիոն բնակիչներ, որոնք բոլորն էլ խօսում են անգլիերէն, և որոնցից իւրաքանչիւրը կը զգայ, որ կալանաւորված կանայքը նոյն իսկ իր քոյրերն են: Բոլորը ոտքի կը կանգնեն, իբրև մի մարդ, և ամբողջ երկրից կը բարձրանայ միայն մի հարց և մի խոստովանող հրաշման: Այդ հարցը կը լինի. «Ո՞ր է Ռեյլին. ո՞ր է Սամպսոնը, ո՞ր են մեր անյայտելի զրահանաւորը, որոնք երկու ճակատամարտից յետոյ ջնջվեցին Սպանիայի դըրօշակը ծովերի վրայից, ինչպէս են մեծ նաւաւանները հանդիստ նստած իրանց մարտանաւերի վրա, քանի որ այդպիսի սարսափները կատարվել են ամբերկացի կանանց վրա»: Եւ այս հարցերից յետոյ կը դառնանք կանայքը հրամայական առաջադրութիւն. «Ռեյլի Դարդաները, դէպի Դարդաները»:

Եւ երբ շարժվում բոլոր նաւաւանները կը հաւաքվեն Դարդաների առաջ. բայց նրանք այնտեղ չեն կանգ առնի. Նուստով նրանք կանգնեն Մարտարայի ջրերը և ամբերկական թնդանութների ձայնը կը լինի օսմանեան կայսրութեան մահվան գանգալը: Ոչ մի ոյժ երկրի վրա կարող կը լինի պահել ամբերկական նաւե-

րութիւնը: Մենք ուրախանում ենք այդ հանգամանքի վրա. դո՛ւք ենք, որ վրացի հրապարակախօսներից դո՛ւք մէկը հարկաւոր համարեց մի կողմ թողնել ժողովուրդը: Եւ դա աննշան բան չէ. հայ և վրացի ինտելիգենցիան, երկու կողմերի այդ «գունդի»-ները կարող են այնքան ընկնել, այնքան զրկվել աստուածային շնորհից, որ փոխանակ համբաւալութեամբ գործելու, կը սկսեն զգոյշ միմեանց չօվնիստական սնապարծութեան, երկակայական առաւելութիւնների անուշով: Թող այդպէս լինի, եթէ դժբաղդութիւնը այդքան ճակատագրական է, միանգամայն անխուսափելի: Բայց դո՛ւք ժողովուրդը հանդիստ մնալ, չը գրգռվի: Դարաւոր զրկեցութիւնը, հողը, հացի խնդիրը, քրտինքը եղբայրացրել են այդ ժողովուրդները. եթէ չենք կարողանում աւելի ամբարցնել այդ կապերը, գոնէ չը թունաւորենք նրանց խաղաղ հանրակեցութիւնը: Ծավալված է մի շարք ճիշդ նկատողութիւններ է անում ժողովրդի զգացմունքների, աւանդութիւնների, սրբութիւնների մասին: Վիրաւորել այդ գաղափարները յանցանք է: Այս, մենք պատրաստ ենք երկու ձեռքով ստորագրել այդ խօսքերի տակ:

Մնում է, ուրեմն, երկու կողմի ինտելիգենցիան: Ներկայ դէպքում վրաց ինտելիգենցիան մեղադրում է հայ ինտելիգենցիան: Եւ մեղադրանքը, ինչպէս տեսնեք, շատ ծանր է: Ծավալված է յարձակվում է վրացի ազատամարտիչների վրա, որոնք համարձակվում են ասել թէ չը պէտք է թշնամական յարաբերութիւններ ստեղծել երկու հարկան ազգերի մէջ. նա ասում է, որ ազատամարտիւնը, ընդհակառակն, պահանջում է մերկացնել ստոր արարքները, պատուել դիմակները, հրապարակ հանել փառսեցիկութիւնը: Այդ բոլորը նա խոստանում է անել հայ գիտնականների վերաբերմամբ. նա վրդովված է իբրև վրացի, նա չէ կարող համբերել, լուր, երբ անարգարութիւն է կատարվում, երբ մէկը զրկվում է անհրաւաքար Լուծութիւնը յանցանք է. լուր չէ կարող ոչ մի աշխու մարդ, ոչ մի գործիչ, որ սովոր է բողոքել, ձայն բարձրացնել:

Եւ ընթերցողը մտածում է. Տէր Աստուած, այս ինչ սոսկալի ոճիներ են գործել հայ գիտնականները, որ այդքան շանթեր են ճարձատում, այսքան քափ ու փրփուր է դիզում: Մի շտապէ՛ք, ընթերցող, վաղը մենք ձեռք առաւ կը դնենք այդ զարհուրելի չարագործութիւնները. դուք կը տեսնէք նրանց, կապչէք...

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒՅՑ

Մարտի 26-ին

Թղթաւոր—ասա այն միակ կարծեցեալ դուրսնութիւնը, որին մեր քաղաքը հասարակութիւնը տալիս է ամեն տեսակ մեծարանք: Այդ սոսկալի ատր տարածվել է հասարակութեան բոլոր խաւերում: Մեծ թէ փոքր, աղքատ թէ ծառայ, ամենքն էլ զբաղվում են այդ «զգոյշ» զուարճութեամբ... Մտե՛ք հասարակական ժողովարարի անգլին դանթի՛ն, նրա անվերջ անհեղինակ կողմնակցի կողմից, որոնք հեծում են դիմել խաղաղութեան անտանելի լուծի տակ: Եւ ասա բոլոր հակացող մարդկանց պարտաւորութիւնն է աշխատել ամեն կերպ, որ ամենայն երկրներում ժողովուրդը բարձրացնէ իր ձայնը և հասցնէ այդ ձայնը իր կառավարութեան ականջը:—Այդ նպատակով հեղինակը առաջարկում է կազմակերպել միտնդներ ամեն տեղ այդ գաղափարը արածելու համար և հետզհետէ աշուղեցնել խաղաղութեան մեծ խաչակրաց արշաւանքը, որը պիտի կայանայ նրանում, որ Եւրոպայի և Միացեալ-Նահանգների բոլոր ազգերից կազմվի մի մեծ պատգամաւորութիւն, որի նպատակը կը լինի ներկայանալ ռուսաց Վայսրին, համակրական ուղեւճ մատուցանել նրան բոլոր ազգերի կողմից և յայտնել նրան իրան պատրաստակամութիւնը բոլոր միջոցներով պաշտպանել ընդհանուր խաղաղութեան գաղափարը:

Ասա Տէնց այս գաղափարն է, որին ամբողջովին իրան նուիրել է Ստեղծը և որի յաղթանակին նա իր կողմից կատարելապէս հաւատարմ է:

Գրութեանը, ինչպէս Ստեղծը բոլոր միւս գրքերը, հրատարակված է շքեղ կերպով և զարդարված է զարդարքով: Դուք կը տեսնէք այդ ամենն ինչպէս և նրա: Իսկ ինչ պէտք է մենք անենք, որպէս զի օրհնեք նրան այդ հարցը լուծելու:

Եւ մարդկանց՝ նստած կանաչ սեղանների շուրջը և խաղալիս: Եւ ով չը կայ այնտեղ և ում չէք գտնի այնտեղ. ծառայողը, որը ամասկան ստանում է հարկեր բուրլի, նա էլ նստած խաղաղում և մի գիշերվայ մէջ տանուլ է տալիս հարկեր բուրլիներ: Մնում են ասպլած, տեսնելով ինչպէս նա, գրպանում դարձած փողերի միջից, հանում է հարկերանոցը և շարժում սեղանի վրա: Ո՞վ գիտէ թէ ինչ աղքատութեան մէջ նրա ծրնողները գաւառական մի քաղաքում կամ գիւղում տանվում են, բայց որդին, այստեղ, կուրծքում, թղթալաղի միջոցով «աղքատում է», ինչպէս խորապէս համոզված են շատ խաղաղողներ: Ցաւալի է տեսնել, որ այդ մարդիկ, միանգամայն կաշնելով թղթալաղին, այլ ևս չեն կարողանում յետ նահանջել: Զուրկ լինելով քուստորութիւնից, նրանք իրանց ամբողջ կենսից թունաւորում են այդպէս և այստեղից առաջ են գալիս ընտանեկան ծանր թշուառութիւններ... Բագուի փողի առատութիւնը և էժանութիւնը տանում է մարդկանց դէպի անբարոյականութեան անդունդը: Թարմ երիտասարդութիւնը այդպէս մաշվում է իր ոյժերը անօգուտ և անմիտ զուարճութիւնների մէջ, մոռացած գաղափարականը...

Այդ միտմանից յետ չեն մնում և տիկիները. «JOUR FIXE»-ները անհասարկ են լինում առանց թղթալաղի, և փոխանակ ժամանակ անցկացնելու ուրախ զրոյցով, կամ Տէնց իրանց գաւառների կրթութեան մասին մտածելով, մեր սիրտում տիկիները իրանց պաշտած «բաման» են մէջ տեղ բերում: Տիկիները իրանց ամուսիններից յետ չեն մնում և կատարելապէս արժեն միմեանց:

Եւ սակայն մեր զարմանալի քաղաքը խմելու ջուր չունի: Փողաքային վարչութիւնը ընած է, երկրից մանանակ է սպաւում: Մի մի անգամ մտածում է և ուղում է էժան կերպով ջուր ձեռք բերել: Սակայն ինչ օգուտ մտածելուց և ուղեւոր: Տարիներ անցնում են և ժողովուրդը ջուր չունի: Սա սարսափելի է մանաւանդ նրա համար, ով գիտէ թէ ինչ է ամառը մեղ մօտ: Այդ տեսակ վերաբերմունքը ապացուցանում է, որ քաղաքը անձնուէր մարդիկ, գործողներ չունի:

Որքան գեղեցիկ կը լինէր, օրինակ, եթէ քաղաքը ձեռք տար և ծովափին յետ գնէր «Kavkaz» և «Mercur» ընկերութեան նաւատարանը, հեռացնէր այդտեղ շինած արհեստանոցը, հանապա՛հ բանար դէպի Սև քաղաքը: Այսպէս կարելի էր լայնացնել ծովափը, ծածկել այդտեղ ծովը դուրս եկող կեղտաւոր խողովակները, որոնցից միշտ սոսկալի հոտ է փչում: Այսա այդպէս քաղաքը կունենար մի ձեռնիք, մանաւանդ եթէ ծառեր էլ տնկէին: Բայց այսպիսի բաներ Բագուի համար երազ կարելի է համարել:

Ա. Կարախանլիկան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՈՒԹԵԱՆ

Մարտի 21-ին

Խոյրում եմ «Մշակի» մի անկիւնում տեղ չնորձեք այս երկտողիս:

Արմանուկից «Մշակի» 46-ր համարում անստորագիր թղթակցի յայտնած լուրը, որ իբր թէ ես ամեն տարեկան երգեցիկ խումբ եմ կազմել, բողբոջվեց:

—Դրա համար բաւական չէ, հեղինակի կարծիքով, յոյսը դնել կոնֆերանսիայի և պետութիւնների կառավարութիւնների վրա: Կոնֆերանսիան վաղուցը դատապարտված կը լինի անզօրութեան, եթէ նա չունենայ իր ետևից հրամայական և անդրդվելի պահանջներ այն բոլոր ժողովուրդների կողմից, որոնք հեծում են դիմել խաղաղութեան անտանելի լուծի տակ: Եւ ասա բոլոր հակացող մարդկանց պարտաւորութիւնն է աշխատել ամեն կերպ, որ ամենայն երկրներում ժողովուրդը բարձրացնէ իր ձայնը և հասցնէ այդ ձայնը իր կառավարութեան ականջը:—Այդ նպատակով հեղինակը առաջարկում է կազմակերպել միտնդներ ամեն տեղ այդ գաղափարը արածելու համար և հետզհետէ աշուղեցնել խաղաղութեան մեծ խաչակրաց արշաւանքը, որը պիտի կայանայ նրանում, որ Եւրոպայի և Միացեալ-Նահանգների բոլոր ազգերից կազմվի մի մեծ պատգամաւորութիւն, որի նպատակը կը լինի ներկայանալ ռուսաց Վայսրին, համակրական ուղեւճ մատուցանել նրան բոլոր ազգերի կողմից և յայտնել նրան իրան պատրաստակամութիւնը բոլոր միջոցներով պաշտպանել ընդհանուր խաղաղութեան գաղափարը:

Ասա Տէնց այս գաղափարն է, որին ամբողջովին իրան նուիրել է Ստեղծը և որի յաղթանակին նա իր կողմից կատարելապէս հաւատարմ է:

Գրութեանը, ինչպէս Ստեղծը բոլոր միւս գրքերը, հրատարակված է շքեղ կերպով և զարդարված է զարդարքով: Դուք կը տեսնէք այդ ամենն ինչպէս և նրա: Իսկ ինչ պէտք է մենք անենք, որպէս զի օրհնեք նրան այդ հարցը լուծելու:

Բաթում, 22 մարտի.

Գ. Փաշաբանյան

Հանրապետության զուրկ է հրապարակվում իր իրավունքները և իր անհատականությանը պատկանող արժեքները։ Այսպիսով, իր իրավունքները կորցնելով, անհատը կորցնում է իր անհատականությունը։

Օր. Ա. Գաբրիելյան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«ԲԱՅԵՏ» լրագրի մէջ կարգուս էր. «ՎՈՒԿԱՆ» կառավարչական խորհրդի որոշման համաձայն, որ հաստատել է նորին պայծառափայլութիւն իշխան-կառավարչական, թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան պաշտօնատար անձանց դէմ, յանձին քաղաքագլուխ Գ. Մանգուլովի, վարչութեան անդամներ՝ իշխան Արզումանով, Ս. Խոսրովի և վարչութեան նախկին անդամներ պ.պ. Իվանովի և Վ. Երմակովի, ըսկված է քրէական դատ՝ մեղադրելով պաշտօնավարութեան ժամանակ գործած յանցանքներին համար։»

Մարտի 28-ին, կիրակի երեկոյեան, Պետերբուրգի թիֆլիս վերադարձաւ Վովկասի կառավարչական իրաւաստան զինկոտոր Ի. Վ. Միգելովի։

Մենք յայտնել էինք, որ թիֆլիսի դուստրի ձայնաւոր Գ. Բէյտէր հիւանդութեան պատճառով հրաժարուած է թէ ձայնաւոր լինելուց և թէ դուստրի նիստերի նախագահողի պաշտօնից (այն դէպքերում երբ քաղաքագլուխը անկարող է նախագահել)։ Դուստր, մարտի 28-ի նիստում, լսելով Բէյտէրի հրաժարականը, որոշեց խնդրել դուստրի կողմից, որ նա մնայ ձայնաւոր, իսկ նախագահողի պաշտօնից ազատել։ Նախագահողի պաշտօնի համար դուստր ընտրեց բժշկապետ Միգելովի Դան-Պարոնիանցին։

Մարտի 28-ին, կիրակի երեկոյեան, Պետերբուրգի թիֆլիս վերադարձաւ Վովկասի կառավարչական իրաւաստան զինկոտոր Ի. Վ. Միգելովի։

Բազուի մեր թղթակցից գրում է մեզ. «Այսօր, ամսին 29-ին, ցերեկային գնացքով տեղի հասաւ Մարի-Նիկոլայ, իր որդու ուղեկցութեամբ։ Ինչպէս յայտնել է, Պարսկաստանում վերջին ժամանակ տեղի ունեցող խառնակութիւնների շը-նորին՝ Մարի-Նիկոլայը հրաժարուել է փոխարքայութեան պաշտօնից և այժմ ուղևորվում է Խո-րասան։ Նախկին փոխարքան մի գաւառական ձերտին է։ Նրա փոխարքան կայարանում զինաւորե-լու էին դուրս եկել ոստիկանապետի օգնականը, պարսկապատակ հայ վաճառականներ, քաւա-կանապա փոխարքանի թուականները, ինչպէս միշտ, այս անգամ ևս ջանքեր են գործ դնում՝ բարձր համբաւ վայելող փոխարքային պատշաճաւոր յարգանք ու պատիւ մատուցանելու։»

Բազուի նախկին ընկերութիւնը (Баринское Нептяное Общество) խորհրդակցեց էր եղել մի-նիստութեան թոյլատրելու աւելացնել ընկերու-թեան հիմնադրամը նոր ակցիաների միջոցով։ Ֆինանսները մինիստրը յարգել է ընկերութեան խնդրերը։ Ընկերութեանը թոյլ է տրված նորից բաց թողնել 3000 ակցիա, որ կունենայ անուա-նական 100 ռուբլու գին, իսկ 600 ռուբլու ար-ժողութիւն։ Այդ 600-ից 100-ը կը մտնի հիմ-նադրամի մէջ, իսկ 500 ռուբլին պահեստի գու-մարի մէջ։ Այդպիսով ընկերութեան դրամական միջոցները կաւեցան 1,800,000 ռուբլով։ Այդ գումարը կը ծառայի ընկերութեան գործունէու-թեան ընդարձակման. կը փորվեն նոր նախա-հորեր սեփական հողի վրա և կը շահագործվեն Բիբի-Եյրքանում կապալով վերցրած երկու հողա-բաժինները։

Մեր երկրի այն արդիւնքների վերաբերու-թեամբ, որոնք ունեն մեծ վաճառանոցներում նշանակութիւն, վերջին տեղեկութիւնները հե-տեւաներն են։ Նաւթի գինը կերպինիւր թոյլ է, իսկ մագուլինը նպաստաւոր։ Մագուլը 1/4—1/2 կոպէկով աւելի թանգ է ծախվում, քան նաւթը։ Աստղախառնում յանձնելու համար նաւ-թը գնահատում են 15—16 1/2 կոպէկ պուզը։

Բաժնեւոր Մոսկւայի վաճառանոցում լա-զին ունի. պահանջ կայ Միլի-Ստիլայի բաժնե-կի։ Աշխարհ միջին-ասիական բաժնեկի մեծ խոս-տումներն էին տրված, որոնք մնացել են անկա-տար, հունձի պակասութեան պատճառով. Ֆեր-գանում հին բաժնեկի շատ քիչ պաշար է մնա-ցել, իսկ գործարանատէրերի պահեստները հատ-նեկու վրա են։ Ֆերգանի բաժնեկի էլ պէտք է մնայ մինչև յուլիս, երբ կը բացվի Սամարկանդ-Անդիժանեան երկաթուղին։ Մոսկւայում Բու-խարայի բաժնեկի ծախվում է 7 ր. 65 կ.՝ ձեռ-քով մաքրած։ Խորասանի բաժնեկի պահան-ջում են՝ մայիսին և յունիսին ստանալու պա-մանով, պուզը 6 ր. 45 կ., բայց 6 ր. 55 կո-պէկից պակաս համաձայնող չը կայ։ Բազում Ռաշտից ստացված բաժնեկի ծախվում է 6 ր., իսկ Ռաշտի մէջ խախտը 72 ռուբլի, կամ պու-զը 4 ր.։ Մեծ տաք սը Մոսկւայի վաճառանո-ցում լաւ գին ունի։ Մարտի սկզբին Վովկասի մանածը ծախվել է 280—255 ր. պուզը, նա-յած նրա բարակութեան և նրբութեան աստի-ճանին, այն է՝ 28/30 և 30/40-ի մէջ։ Հաջա-տիկն չը շարունակուած են էժանանալ. թիֆ-լիսում ցորենի և ալիւրի գինը ինչեւեռ պատճա-ռով՝ քաղաքային դուստր, մարտի 29-ի նիս-տում, հացի ֆուտըր է ժամանցրեց 1/2 կոպէկով։ Նոյնօրոյնիսկ քաղաքում աշխանացան ցորենի 48 ֆուտըր ծախվում է 80—85 կ., գարնովկայի 49 ֆուտըր՝ 95—96 կոպէկ։ Կաշու և դէնը շարունակուած է Ռուսաստանի վաճառանոցում թանգանալ. Վարչապայում եղան չը մաքրած կաշուի ֆուտըր ծախվում է 11 1/2—14 1/2 կոպ., մաքրածը՝ 1—1 1/2 կոպէկ աւելի թանգ, հորթի կաշուի համար՝ 1 ր. 5 կ.—1 ր. 25 կ., ձիու կաշին 5—7 ռուբլի։

ՍՍՆԱՀԻՆ կայարանից մեղ հաղորդում են, որ Վեհափառ Վաթիկիկոսը Հաղաւտ-Մանասինը չըջանում չորս օր մնալուց յետոյ, երկաթուղիով ուղևորվեց դէպի Ալեքսանդրոպոլ։

ՂԱԶԱՍԻ գաւառի Շառնաղին գաւառամասից մեզ գրում են. «Գարունը բացվելուն պէս մե-ղանում երևան եկան դարձեալ գոլովեան դէպ-քեր։ Մարտի 25-ին, գիշերով, աւաղանները մտնելով Վերին Կարմիր-Աղբիւր գիւղի ընտելի թէղորոտ Տէր-Մխիթարեանի գոմի՝ տանում են մի զոյգ ընկաւ եղը։ Խեղճը մնում է ձեռքերը ծալած, իսկ արօրը վայր ընկած կիտաների դաշ-տում։ Գողերի ճեղքը քննելով՝ հասցրել են մին-չև մատակար լեռքը դիւղը, սակայն, չը նայած ձեռք առած խիտ միջոցներին, ոչ մի կերպ չէ աշտով իմանալու որ և է բան։ Այդ մասին յայտնել են պ. գաւառապետին։»

ՄԵՐՎԻՑ մեզ գրում են. «Սողոմոնեան ա-մուսները մարտի 14-ին, սիրողների մասնակ-ցութեամբ, առաջին անգամ Մերվում ներկա-յադրին «Ալան-Բալասա» և «Առաջարկութիւն» փողովից։ Գողերի Սողոմոնեաների եւանդը, նրանք մտադիր են երկրորդ ներկայացում տալ։ Ցանկանում ենք աշտով լինու։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍԳԱՅԻ ԿՈՆՖԵՐԵՆՏԱՆ

Արդեօք կը լուծվի այն հարցը, որ պիտի ա-ռաջարկվի խաղաղութեան կոնֆերենցիային և առհասարակ լուծելի է նա—անա հարցը, որոն-ցով շատ զբաղված է այժմ Եւրոպական մամու-լը։ Ընդհանուր կարծիքն այն է, որ կոնֆերեն-ցիան գոյու թէ մօտ ապագայում գործնական շօշափելի հետևանքներ ունենայ, բայց նա կը լինի այն սեղմը, որն ապագայում առաւտ և գեղեցիկ հունձ կը տայ։ Ամենից առաջ աչքի է ընկնում մի օտարոտի հոգեբանական երևոյթ, որ ընտրելու է Եւրոպայի պետական մարդ-կանց։ Քաղաքակրթի երկրները պատրաստվում են մասնակցել կոնֆերենցիային երկու եղանա-կով. մի կողմից նրանք նշանակում են իրադո-րներ և ներկայացուցիչներ, մանրամասն հրա-հանգներ տալով նրանց և ցոյց տալով թէ ինչ միջոցներ կարելի է առաջարկել գործի աշտում թեան համար, միւս կողմից նրանք շտապում են աւելացնել իրանց սպառազինութիւնները, շտապնել իրանց զինաւորական ոյգերը։ «Պե-տութեան զուխներ և քաղաքական գործիչնե-րի հոգեբանութիւնը—ասում է «Temps» լրագի-րը—աւելի բարդ է, քան մենք կարծում ենք։ Այդ հոգիները բոլորովին ընդունակ են տածել իրանց մտքում մի անկեղծ սէր մարդկային ցե-ղի բարեկեցութեան, խաղաղութեան համար, մի և նոյն ժամանակ մի նախաձեռն և կատա-ղի ցանկութիւն՝ որ իրանց երկրը բոլոր միւս երկրներին գերակշռութիւն ունենայ։»

Չը նայելով այդ օտարոտի վարժանքին, լրա-գիրը կարծում է, որ կոնֆերենցիան, այնու ա-մենայնիւ կարող է հասնել երկու ցանկալի նը-պատակի։ Նա կարող է որոշել, որ պատերազ-մը չըլվի և կամայական ոյգի փոխարէն գոր-ծադրվի միջնորդ դատարանի ոյգը։ Կոնֆերեն-ցիան կարող է հաստատել մի գերագոյն միջադ-գային կոնֆերենցիայի, որին կարող են դի-մել իրար հետ վեճ ունեցող բոլոր ազգերը, ա-ռանց պատերազմի փոխութեան քախտին են-թարկելու իրանց երկրը. մանաւանդ փոքր, ճնշված ազգերի համար այդ դատարանը ամե-նաւեճ բարիք էր լինի։ Կոնֆերենցիան չէ կա-րող նկատողութեան չառնել Եւրոպայի հասա-րակական կարծիքը, իսկ այդ կարծիքը ան-պայման պահանջում է, որ հետզհետէ աճող սպառազինութեան, միլիտարիզմին վերջ դրվի։ Նա այդ է պատճառը, որ պետութիւնները տեւ-դային եւանդով աշխատում են ուժեղացնել ի-րանց սպառազինութիւնները, որպէս զի կոնֆե-րենցիայի որոշման ժամին արդէն մեծ զօրու-թիւն ունենան և ապահովեն իրանց ապագայ պատահականութիւնները։ Նի՞ ինչ կոնֆերենցիան կարողացաւ պարտաւորեցնել ամենքին, որ բա-նականաւորապէս ունեցած սպառազինութիւններով և այլ ևս չաւելացնեն, դա էլ արդէն մեծ աշտու-թիւն կը լինի։

ՆԱՍՏԱԿ ԱՌՍՏԻՍՅՈՅ

Վիլնիւս, մարտի 28-ին

Կ. Պոլիս կայ այժմ մի տարօրինակ հնարիչ, արհեստով կազմարար, որի վրա բարեկամներ և նա միշտ կը ծիծաղէին։ Նրա գիւտը հետեւեալն էր. —լրագիրները փոխանակ թղթի, բարակ—տափակ հացի վրա տպագրել, այնպէս որ մարդ կարդալուց յետոյ, կարենայ լրագիրը—ու տել։ Ո՛վ չի աւան աչալէս մի թերթ, կասէր նա. համ կար դա, համ կե՛ր։ Իր անունը դրել էինք՝ համ կարդա, համ կե՛ր։

Լաւ ուրեմն, մարդուկը իրաւունք ունի, և մենք սխալվում էինք նրան ծաղրելով։ Լապպի-գից այժմ գալիս է մի լուր, թէ մի գերման գիտնական այնուհի է ուտելի համեղ նիւթերով՝ լաւ, զիմացելով թերթ պատրաստել, և մի հրա-տարակիչ ուղում է այդ թղթով լրագիր հանել։ Թէ ինչ յեղափոխութիւն պիտի մտցնի այդ գիւ-տը լրագրութեան մէջ, դիւրին է երևակայել։ Մրցում պիտի սկսի այժմ ոչ միայն պարոնա-կութեան, այլա նաև—համի մէջտեղ. կուսակ-ցութիւնները թղթի ճաշակով պիտի դա-նաղանակ ու ճանաչվեն. շատ լրագիրներ—հայե-րէններին էլ—որոնք անմարսելի են այժմ, համով դառնան թերեւ այն ատեն... խմբագրատունե-րը կը լինեն մի մի կոնցիտորա... Ամբողջ մի յեղաշրջում, շուտ նպաստաւոր մաս մը թերթե-րի, որոնք լրբի անուշեղէն կարենան վաճառվել թերեւ, բարի ախորժակ։

Առաջին թերթ սակայն այդ կարկանդակ-լրա-գրի, որ ձեռքս անցնի, պիտի ուղարկեմ Կ. Պո-լիս, իմ կազմարար-հնարիչ բարեկամին, ներո-ղութիւն խնդրելով իմ ծաղրերին համար—համ կե՛ր, համ կար դա՛ւ։

Լևոն Արամ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կրեմլի վերջին խռովութիւնների ժամանակ վնասվածներին վարձատրելու հարցի մասին Կրեմլի ազգային ժողովը մէջ տեղի ունեցած վիճաբանութիւնները ոչինչ դրական հետեւանքի չը հասցրին։ Այդ հարցը լուծելու համար ազ-գային ժողովի կողմից կազմած յանձնաժողովում մասնետակմանը այդ նպատակի համար առա-ջարկեցին 40 միլիոն ֆրանկ պետական փոխա-ռութիւն անել։ Ցանձաժողովի ըրիստունեայ անդամները անպայման դէմ էին այդ առաջար-կութեանը, որովհետեւ այդքան մեծ փոխառու-թիւնը չափազանց ծանր բեռ կը լինէր երկրի համար։ Այն ժամանակ մասնետակմանը փո-խառութեան գումարը լինցրին մինչև 10 միլիո-նի այն պայմանով, որ այդ գումարը փոխարի-նաբար տրվի վնասվածներին փոքր տոկոսներով։ Սակայն այդ առաջարկութիւնն էլ չընդունվեց։ Ի նկատի ունենալով որ հանգամանքը, մաս-նետակմանը վճարելու դիմել պետութիւննե-րին՝ խնդրելով նրանց աջակցութիւնը այդ գոր-ծում։ Իր կողմից արքայադուլի Գեորգի յօգուտ առաջարկութեան ձայն տուեց, և ցանկութիւն յայտնեց պետական եկամուտների մի որոշ մա-սից մի յատուկ ֆոնդ կազմել, որից անհրաժեշտ փոխառութիւններ տրվին վնասվածներին։

—Օսմանեան բանկի ծելովը Պարիզում և Լոնդոնում իրաւունք են տուել Կ. Պոլիս վար-չութեան տալ զանաւարանին 122,000 իրա՛նու-ական պատերազմական տուգանքի մնացորդը վճարելու համար։

—Բոլշակական գործակալը Կ. Պոլսում, Մար-կով, վերջերս խիստ սպառնական դիրք էր բըռ-նել Բ. Իրան վերաբերմամբ և, ինչպէս ասում են, հանգստութիւն չէր տալիս սուլթանին իր

զիմուններով և խիստ յիշատակազբերով։ Սուլ-թանի պահանջով, բոլշակական կառավարու-թիւնը այս օրերս յետ կանչեց Մարկովին իր պաշտօնից։

—Սօֆիայից հեռագրում են, որ Նաթիլից Ադրիանօպոլիս տանող երկաթուղու գծի վրա մի շատ մեծ ընդհարումն է տեղի ունեցել թիւրք և բոլշակական զօրաւորների մէջ։ Թիւրք զօրա-խումբը յարձակվել է բոլշակական սահմանա-գլխի կայարանի վրա, բայց յետ է մղվել բոլշա-րական զօրքից ժողովրդի աջակցութեամբ։ Կո-նիստէնտէն է չորս ժամ երկու կողմից ևս սպան-վածներ և վիրաւորվածներ կան։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս յայտնի է, «Figaro» լրագիրը տպում է վճառվող դատարանի գաղտնի գոլումենտ-ները և արձանագրութիւնները Դեյֆֆուսի գոր-ծի մասին։ Ոչ որ չէ կարողանում իմանալ, թէ ինչպէս է ձեռք բերել լրագիրը այդ գոլումենտ-ները և կառավարութիւնը որքան էլ աշխատում է իմանալ գաղտնիքը, չէ կարողանում. կառնա-ծում են, որ վճառվող դատարանի անդամնե-րից կամ ազգային տպարանի պաշտօնեաներից մէկը յանձնել է լրագրին գոլումենտները և արձանագրութիւնները մի օրինակը, սակայն լրագիրը շտապեց հերքել այդ կարծիքը, յայտ-նելով մի և նոյն ժամանակ, թէ խմբագրութիւ-նը մի սու անգամ չէ ծախսել այդ գոլումենտ-ները ձեռք բերելու համար, մինչ ընդհանուր ենթադրութիւն է, թէ նա հանգիստ գումարներ է ծախսել։ Ամեն օր, երբ լրագիրը հրատարա-կում է մի գոլումենտ կամ մի արձանագրու-թիւն, ոստիկանութեան գործակալը գալիս է և արձանագրութիւն կազմում։ Այս օրերս գոր-ծակալ Մադիսը, երբ կազմում էր արձա-նագրութիւն խմբագրատան ներքին յարկում, վերին յարկի սենեակներից մէկում պարում էր մի սպանուհի, աշխատակիցների խուռն քաղ-մութեան առաջ։ Նրա գործակալ Մադիսը ա-ւարտեց իր պաշտօնը, նրան նոյնպէս հրաւիրե-ցին վերին սենեակը, ուր ներկայացրին նրան պարողուհուն և շաւապյն գինու մի բաժակ՝ չնորսալի սպանուհու կենացը խնդրել։ «Հաւատա-վալ, կոչեց ոստիկանական գործակալը, ես երբէք պաշտօն չեմ կատարել այդպիսի պա-մաններում, բայց քանի որ պաշտօնս վերջա-ցրել եմ, ինչ հոգա, տուէք ինձ շաւապյնը։»

Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստր իշխան Խիլկովի կազմած մի նոր ծրագրի հա-մաձայն, կարելի է ճանապարհորդել աշխարհի չորսը 33 օրում, չէնց որ Սիբիրի մեծ երկա-թուղու շինութիւնը աւարտվի։ Ահա իշխան Խիլկովի կազմած ծրագիրը. Բրեմսի՝ Ս. Պե-տերբուրգ, երկաթուղով, մի օր և կէս. Պետեր-բուրգից Վարկիստով, երկաթուղով, տասն օր. Վարկիստովից՝ Սան-Ֆրանցիսկո, Բաղա-դական Ովկիանոսի վրայով, տասն օր. Ս. Ֆր-անցիսկովից՝ Նիւ-Եթով—չորս օր և կէս. Նիւ-Եթովից՝ Բրեմ—Եթով օր։ Ընդամենը 33 օր։ Մինչև այժմ ամենակարճ ուղեգիծը հետեւեալն էր. Նիւ-Եթովից Սուատակալում—վեց օր. Սուա-տակալումից՝ Բրեմսի, Պարիզի վրայով, երեք օր և կէս. Բրեմսիից Ռոկանսամ, Սուգի-թրանցիով, քառասուն երկու օր. Ռոկանսամից՝ Ս. Ֆրանցիսկո—տասն օր. Սան-Ֆրանցիսկովից՝ Նիւ-Եթով—չորս օր ու կէս։ Ընդամենը 66 օր, այն է ճիշդ կրկնակին։

Ժիւլ Վերնը իր վէպերի մէջ 80 օր էր հաշ-ւում։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍՍՏ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԵՐ

29 մարտի

ՊԱՐԻԶ։ Պիւլ մէջ տեղի ունեցած բանկէ-տում, որ կազմել էին Նիւլիւիին ընտրողները, վերջինս մի ճառ արտասանեց, որի մէջ ասեց, թէ ընդհանրապէս Ֆրանսիայի գրութիւնը բարե-յալող է։ Հանրապետութիւնը ամենին չէ վա-խենում մի բանի անհաճոյ պատմաբական ձրգ-տումներից, որոնք երազում են ցնորական պլե-բիսցիտների կամ երևակայական վերանորոգու-թիւնների մասին։ Հանրապետութեան նախա-գահի պաշտօնի համար հաստատ հանրապետա-կան ընտրութեան դիւրութիւնը վկայեց Եւ-րոպայի առաջ հանրապետութեան մարութիւ-նը և կենսունակութիւնը։ Դիւլիւի հաստատում է նոյնպէս, որ երկրի տնտեսական պայմաննե-րը լաւ են։ Ուրախութիւն յայտնելով Ֆրանսի-տալական համաձայնութեան աւելում, Դիւ-լիւի յիշեցնում է ապա Նիլդերի վերաբերմամբ նորերս կապած պայմանագրի մասին, որ ապա-հովանցում և տալիս է Ֆրանսիային հիւսիս-ա-րեւմտեան Աֆրիկայում իսկական գաղթականա-կան կայսրութիւն։ Ֆրանսիայի հարցը կարգա-դրվեց համաձայն Ֆրանսիական շահերի։ Ապա մինիստրը մատուցեց արաւ այն միջոցների վրա, որոնք ձեռք են առնում ապերի և կոլոնիաների ապահովութեան համար, և ա-ւելացրեց, որ Ֆրանսիան կարող է վստահու-թեամբ վերաբերվել ապագային։ Այժմեան ադի-տացիան մոկերությունն է։ Անցնելով Դեյ-ժ-

Ֆուսի գործին, Գիւլիսի ասեց. «Մեզ երեւում է նրա վախճանը: Նրա լուծումը—վճռաբեկ դատարանի գործն է, որի վճիռը բոլորը պէտք է յարգեն: Վճռաբեկ դատարանը իր կարծիքը կը յայտնի իրաւունքի և արդարութեան համաձայն: Մենք դատաւարաւ ենք այն վիճաբանութիւնը, որ գործի մէջ խառնում է ազգային զօրքը: Վճռից յետոյ խկոյն, պատասխանատուութիւնները կորոշվեն, և սանկցիաները կը տրվին, եթէ դրանք հարկաւոր կը լինեն: Բայց այդ սանկցիաները և անձնական մեղքերի համար պատիժները չեն չօգտիր զօրքը,—այն ընդարձակ ընթացիկը, որին պատկանում են հայրենիքի բոլոր զաւակները,—զօրքը, որ ներկայացնում է ազգայնութեան գրաւական ներկայումս և յոյս ապագայում, նոյնպէս և նեղակ անկախութեան, սահմանադրութեան և օրէնքները: (Ներկայումս և ծախսարութիւններ):»

Ալիսի: Այսօր, առաւօտեան Մաքս Բոմի, երէկ մի ժողովում խիստ ճառ արտասանելու և ճառի վերջաբանութեան մէջ Ալիսիի նախագահութեան և պրէսիդէնտի վրա խիստ յարգալից գործերու պատմաւորով բանարարված է:

ՄԱՍԿԱ: Շուրջա-Թիւնով ճանապարհի վրա, «Տօրկին» և «Վիշուգ» կայարանների միջև, «ՈՅԵՆ»-ից 137 վերստ հեռավորութեան վրա, խորտակվեց Ձ 7 մարդատար գնացքը: Սպանվեցին մեքենավարը և հնոցավարը. ծանր կերպով վիրաւորված է մեքենավարի օգնականը: Ճանապարհորդներ չեն վնասված:

ԽԱՐԿՈՎ: Բոստով Դոնի վրա և Նովոզելիսկի միջև անցեալ գիշեր տեղի ունեցաւ մարդատար գնացքի խորտակումը: Կան սպանվածներ. վիրաւորվածներ չաւտ կան:

ՏՕՄԿԱ: Համալսարանի խորհրդում հարց է յարուցված՝ այս տարի երեսնան անտառն արշաւախումբ ուղարկելու՝ գիտնական նպատակներով: Արշաւախումբը, եթէ նա միայն տեղի կունենայ, մտադրութիւն ունի ճանապարհին ստուգել Անդրէի մասին տարածված լուրերը:

ՊԱՐԻՑ: Գիւլիսի պրէսիդէնտային մէջ ընդունեց զանազան հիմնարկութիւնների պաշտօնեաներին: Գիւլիսի ժալիէն յայտնեց, որ զօրքը հաւատում է կառավարութեան զին և զինւորական միջնորդի խօսքերին և լռութեամբ սպասում է այն հարցի լուծմանը, որով զբաղված է հասարակական կարծիքը: Վճիռը կընդունվի ուրախութեամբ բոլոր հայրենասէր քրտերից: Գիւլիսի պատասխանեց, որ զօրքը վերաբերմամբ երէկ իր ասած խօսքերը թելադրված էին իրան սրտից և խելից: Պատասխանելով ընդհանուր խորհրդի նախագահի ողջմիտին, Գիւլիսի ասեց, որ ամեն ջանք գործ կը դնի՝ բազմազանութեանը այն ուղղութիւնը տալու, որպէս զի նա հեռու լինի թէ յեղափոխական ձգտումներից և թէ ցեղաբիւծից:

30 մարտի

ՄԱԳԻԻԻ: Թագուհի-Լինամակալուհին ստորագրեց հրովարտակ կրէզիտի մասին՝ Ֆիլիպեան արժէթիթերի տոկոսները և մայր գումարի մի մասը վճարելու համար:

ՊԱՐԻՑ: «Figaro» լրագրում այսօր կը տպվեն Կալիսիի Պէրէի, գեներալ Գալիֆէի և պօլիտեխնիկական դպրոցի ուսուցիչ Պէրէի նշանաւոր ցուցմունքները: Հաւատարմութեամբ են, որ այդ ցուցմունքների մէջ կը լինեն նոր փաստեր: Գալիֆէն ցուցմունքներ է տալիս յօգուտ Պիկարի: Պէրէի վերջում է այն խօսքերը, որ վերադրվում են Դրէֆուսի ազգական Գուլիսիին՝ Դրէֆուսի յանցաւորութեան վերաբերմամբ:

ԼՕՆԴՈՆ: Ասում են, որ Անգլիայի ներկայացուցիչներ Հաւաքումը նշանակված են Վաշինգտոնի և Հաւաքայի բրիտանական դեսպանները. զօրքը և նաւատորմի ներկայացուցիչներ կը լինեն փոխ-ծովային Ֆիլէր և գեներալ-մայոր Արդալ:

ՍՕՖԻԱ: «Բօլշակովսկի» գործակալութիւնը անհիմն է համարում զանազան լրագրերի հաղորդած այն լուրը, որ իբր թէ Բէլգրադի թիւրքաց դեսպանը հրաման ստացաւ կտրել բոլոր յարաբերութիւնները բօլշակովսկի գիւղամատիական գործակալի հետ Բէլգրադում: Ինչպէս լրսվում է, Կ. Պօլիս յետ կանչված Ֆէտի-Բէյին թիւրքաց կառավարութիւնը պախարակեց, որ նա չը գիտէր, թէ Թիւրքիայի և Բօլշակովսկի ներկայացուցիչների մէջ եղած յարաբերութիւնների հարցը վաղուց արդէն կարգադրված է:

ՎԻԵՆՆԱ: «Neue Freie Presse» լրագրին Բազուկայից հեռագրում են, որ Ձէրնօգորիան խաղաղութեան կոնֆերենցիա է ուղարկում զօրավար Բոժո Պետրովիչին, նախկին միջնորդ Բօշչիւիչին և քարտուղար Մատանովիչին:

ԲԵՐԼԻՆ: Կայսրի, կայսրուհու, պալատական

բազմաթիւ հասարակութեան, իշխան Անտոն Բազուկովիչի ներկայութեամբ, տիկին Սաֆինա օպերային նոր թատրոնում բեմ դուրս եկաւ Օստրովսկու «Վախիլիսա Մեքենայի» պիէսայում: Կայսրը ուսաց համազգեստով էր: Պալատական օթեակում գտնվում էր ուսաց դեսպանը: Ռուս հիւրերին ընդունեցին մեծ խախտումներով և ծաղկափնջեր մատուցանելով:

Թագադիր՝ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ԲԱՆԱԹԱՐ
Հրատարակչին՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍՏԱՆԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՐԻ

Մ ա ռ դ ա տ ա ռ № 1 գնացքը գուրս է գալիս ԲԱԿՈՒԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ քերէկով 4 ժամ և 15 րոպէս, Թ Ի Ֆ Լ Ե Ս է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 38 րոպէս: Գուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻ գէպի ԲԱԹՈՒՄ առաւօտեան 9 ժամ և 20 րոպէս, Բ ա թ ու լ է հասնում քերէկով 8 ժամ և 52 րոպէս:

Մ ա ռ դ ա տ ա ռ № 3 գնացքը գուրս է գալիս ԲԱԿՈՒԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ քերէկով 10 ժամ 50 րոպէս, Թ Ի Ֆ Լ Ե Ս է հասնում քերէկով 5 ժամ և 9 րոպէս: Գուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻ գէպի ԲԱԹՈՒՄ քերէկով 6 ժամ 10 րոպէս, Բ ա թ ու լ է հասնում առաւօտեան 7 ժամին:

Մ ա ռ դ ա տ ա ռ № 2 գնացքը գուրս է գալիս ԲԱԿՈՒՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ առաւօտեան 8 ժամ 30 րոպէս, Թ Ի Ֆ Լ Ե Ս է հասնում քերէկով 8 ժամ 30 րոպէս: ԹԻՖԼԻՍԻ գէպի ԲԱԿՈՒՄ է գուրս գալիս քերէկով 9 ժամ 15 րոպէս, Բ ա թ ու լ է հասնում քերէկով 12 ժամ 59 րոպէս:

Մարդատար № 4 գնացքը գուրս է գալիս ԲԱԿՈՒՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ քերէկով 8 ժամ 40 րոպէս, Թ Ի Ֆ Լ Ե Ս է հասնում առաւօտեան 9 ժամ 55 րոպէս: ԹԻՖԼԻՍԻ գէպի ԲԱԿՈՒՄ է գուրս գալիս առաւօտեան 11 ժամ 20 րոպէս, Բ ա թ ու լ է հասնում առաւօտեան 5 ժամ 42 րոպէս:

ԱՄԵՆԱՅԱՅՏՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ

Բ Օ Յ Ե Ա Ն Ե Ր

Դ Ա Շ Ն Ա Մ ՈՒՐ Ն Ե Ր

ՖԻՍ-ՀԱՐՄՈՆԻՍՆԵՐ, ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ, ԿԻՐԱՆՆԵՐ, ՖԻԼԵՏՆԵՐ, ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ, ՋԱՑՆԱԽԱՅՐ, ԼԱՐՆԵՐ, ԵՒ ԱՅԼԵ, ԵՒ ԱՅԼԵ:

Բոլոր տեսակ գործիքների համար գինը կարելի է վճարել մաս-մաս:

Ն ՈՐ - Պ Ր Ե Ց Ս Կ ՈՒՐ Ա Ն Տ Ն

ուղարկվում է ձրի:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԵՒ ՋԱՑՆԱԽԱՅՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ-ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ

Դ Ե Ք Օ

Բ. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ

Մատակարար Կայսերական Երաժշտական Ընկերութեան

Музыкальное депо Б. М. Мириманяна, ТИФЛИСЬ.

Дворцовая ул., д. Т. Д. 3. Банка.

(Տ. չ.) 4—20

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՑ Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԿԱՆԻ

(Կուկիս, Վարդգիս արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

Ա Ռ Ա Ռ Օ Տ Ն Ե Ր Ը

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԿԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժական, վնասակար (սիֆիլիս) և միզասեռ. Տ.

Կ. Մ. ՋԻԿՈՎԿԱՆ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային Տ.

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻԶ—12—1 ժ. ականջի, կողորդի, ընթիւ և կրծքի Տ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երկխայր Տ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—1½—2½ ժ. ներքին և միասեռական Տ.

Ե Ր Ե Կ Ո Ն Ե Ր Ը

Վ. Մ. ՄԱԽՎԻԼԱՅԷ—5—6 ժ. ներքին և երկխայր Տ.

Ա. Ն. ՇԱԿԱՎՍԿԻ—6—7 ժ. նեարդային (եւրեկարբուժական), վնասակար և մորթի Տ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԿԱՆ—6½—7 ժ.

Տ. Ի. ԲՈՒԿԻՆ—40 հիւանդանոցում քիմիական և խոշորացուցական հետազոտութիւններ է աւտում մէկի, խիւի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

117—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԿԱՆ

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

Կամ ՏՐԱՎՈՒՄ Է ԿԱՊԱԼՈՎ ԳԻՒԼԱԿԱՆ ԴԵՂԱՏՈՆ (ԱՊՏԵԿԱ) յարմար պայմաններով: Դիմել նամակով կամ անձամբ պրովիդոր Սէրգեյտէ-մին: Շա. Միլլա, Телавского уезда. պատասխանի համար դնել 7 կոպ. մարկա:

(Ե. ո. Ե.) 8—4

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Երկրորդական Պ. Պ. անդամներին, որ ապրիլի 1-ին, հինգշաբթի օրը, երկուրեւ ժամը 7-ին, Թիֆլիսի դռմայի դահլիճում կը կայանայ ընկերութեան կենտրոնական ընդհանուր ժողովը, քննելու ընկերութեան համար Թիֆլիսի պ. նահանգապետի առաջարկած կանոնադրութեան նոր ծրագիրը, որը կարող են ստանալ պ. պ. անդամները խորհրդի գրասենեակից—Անկիւն Միջին փողոցի և Նրեանեան հրապարակի, նախկին տ. Գեներալ Տէր Ասատուրովի:

5—5

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДѢ ШОКОЛАДЪ СІУ

ФАБР. С. СІУ и К. МОСКВА. (2)

3—52

Կենտրոնական գրախմանանոցը

բաց է անում բաժանորդագրութիւն

Վ. Փ Ա Փ Ա Ջ Ե Ա Ն Ի

Ե Մ Ս Ա

ընդարձակ վէպի համար, որ կը բաղկանայ 350—400 խոշոր երեսներից: Վէպի նիւթը եւրօպական հայ ուսանողների, այլ և մեր ներկայ հասարակութեան կեանքից է: Բաժանորդագրութիւնը արժէ 1 ռուբլի, իսկ գրքը յոյս տեսնելուց յետոյ կարծեալ 1 ռ. 50 կ.: Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է մինչև մայիսի 1-ը: Բաժանորդագրութեան համար դիմել Կենտրոնական գրախմանանոց: Тифлис, Центр. книжн. торг. Упртава համարից՝ Librairie Centrale. Tiflis.

(2) 9—10

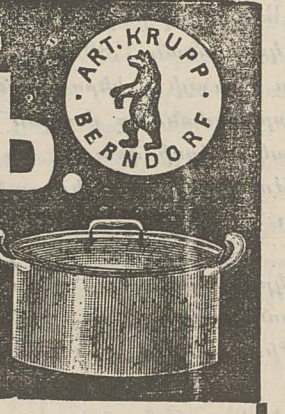
ԲԱԿՈՒԻ ՀԱՅՈՑ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Երկրորդական Պ. Պ. անդամներին, որ ապրիլի 3-ին, շաբաթ օր, երկուրեւ ժամը 8 ժամին, ընկերութեան գրադարանի դահլիճում կը կայանայ ընկերութեան արտակարգ ընդհանուր ժողովը՝ խիւի Բազուկի պ. նահանգապետից ստացված կանոնադրութեան նոր նախագիծը ընկերութեան համար:

2—3

БЕРНДОРФСКИЙ МЕТАЛЛИЧЕСКИЙ ЗАВОДЪ

АРТУРЪ КРУППЪ

Մ Օ Ս Կ Վ Ա Յ Ո Ւ Մ, Կ Ո Ւ Ջ Ե Ց Կ Ի Կ Ա Մ Ո Ւ Ջ Ի Վ Ր Ա

Առաջարկում է հիւանդներին և տնտեսութիւններին իր գործիքները

ՄԻՆԵՐԱՅԼ ՄԵՏԱԿԻՑ «ԱՂԱԿԱՆ»

Սպիտակ արծաթադոյն, ընտանի ձևով և ծածկված մաքուր արծաթի թանձր շերտով, նմանապէս ԽՈՂԱՆՈՑԻ ԱՄԱՆԵՂԷՆ, ՄԱԳՈՒՐ ՆԻԿԵԼԻՑ

2—10 (10—30)